

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.21.1.75-86>

Ovidij: *Metamorfoze*. Iz druge triade

Prevedla Barbara Šega Čeh

SALMAKIDA IN HERMAFRODIT (4. 285–388)

Motiv o Salmakidi in Hermafroditu, o spojitvi ženske in moškega v dvospolno telo, sodi med raritete antične mitološke zakladnice. Odstopa tudi od prevladujočega vsebinskega vzorca v Ovidijevih *Metamorfozah*: tokrat nimfa izjemoma ni žrtev posilstva, ampak storilka nasilnega dejanja nad moškim.¹ Ni ugotovljivo, odkod je Ovidij ta motiv povzel, ali pa si ga je izmislil sam, kot domnevajo nekateri komentatorji, vendar hermafrodite pred njim omenja že Diodor Sicilski.²

Hčere vladarja Minija nalašč prezrejo Bakhov praznik, se ne udeležujejo njegovega čaščenja in si doma med prejo pripovedujejo zgodbe. Alkitoa kot zadnja sestrama razkrije še neznano zgodbo o Salmakidi, edini nimfi, ki zavrača Dianino lovsko družino, in o usodni privlačnosti Hermesovega in Afroditi-nega sina Hermafrodita, ki razvname njeno poželenje.

»Zvedeli bosta, odkod Salmákidi, nimfi studenčni, 285
sloves nečasten, zakaj tu slabé in mehkužijo ude
njene brzice. Skrivnost! Moč vode pa širom je znana.³

¹ Stacij v *Tebaidi* 7, 290 ss. omenja najado Derketido, ki naj bi ugrabila mladeniča Lapitaona.

² *Bib.* 4.6.5: »Nekateri pravijo, da je ta Hermafrodit božanstvo, ki se le tu in tam pojavi med ljudmi in je bil rojen v telesu, ki je hkrati moško in žensko; da je njegovo telo lepo in prefinjeno kot žensko, obenem pa močzato in krepko kot moško. Drugi pa pravijo, da so taka dvospolna bitja pošastni stvori, ki se le redko pojavijo na svetu; takrat imajo sposobnost napovedovanja prihodnosti, včasih zle in včasih srečne.«

³ Vitruvij 2.8.12 navaja drugačen razlog za govorce o izviro. Kraj z izvirov v bližini Mavzolove grobnice v Halikarnasu (današnji Bodrum v Turčiji) naj bi zasedli Grki iz Argosa in Trojzena, tam ustanovili kolonijo, domorodce Karijce in Lelege pa pregnali v hribe, od koder so se ti robati gorjanci pozneje vračali v dolino zaradi kupčevanja in privzeli grške »pomehkušene« navade. Izvirna voda pa je bila, kot pravi Vitruvij, čista, okusna in povsem neškodljiva.

Dečka, otroka božanske Kitêride z bogom Merkurjem,
 nimfe najade vzredile so v gorskih votlinah na Idi; 290
 videz njegov je bil tak, da bilo je lahko prepoznati
 v njem in očeta in mater; ime mu iz njunih izvira.
 Brž ko dopolnil je trikrat pet let, je že gore očetne
 pustil za sabo, se ločil od Ide, kjer prej je odraščal;
 bil je vesel, da se klati lahko po krajih neznanih,
 gleda neznana vodovja, ko z vnemo si lajša napore. 295
 V líkijska mesta prispel je celo in še v Kare sosednje;
 tam pa zazre se v ribnik z bleščéčo vodó in prozorno
 čisto do dna; saj v njem ne poganja trsje močvirno
 niti ne prazni rogoz in ne ostro prišiljeni loček;
 voda je bistra kot solza, le breg tik ob robu obrašča 300
 rušnata živica, z njo pa še zimzelen večno brsteči.
 Nimfa tu biva, a nima ne lovskih veščin ne izkušenj,
 da bi napenjala lok ali spuščala v dir se med lovom;
 izmed najad nje edine poznala ni urna Diana.
 Sestre – kot širi se glas – so pogosto Salmákidi rekle: 305
 ‚Primi za kopje, če ne, pa za pisani tul za puščice,
 sredi brezdelja lenobnega lov utrudljiv si privoščí!‘
 Ona pa niti za pisani tul ne za kopje ne prime
 niti ji mar ni za lov utrudljivi kar sredi brezdelja,
 ampak le v svojem studencu namaka si ude brezhibne; 310
 rada si češe lase z glavnikom lesenim s Kitóra⁴,
 v vodi pa zre v svoj odsev, da presodi, kaj vse ji pristaja.
 V haljo prosojno telo si ovije, nato pa se zlekne
 v mehko travinje na tleh ali v listje, na mehko preprogo.
 Cvetje pogosto nabira. Prav to je takrat spet počela, 315
 kar opazila je fanta in v hipu hotela ga zase.
 Ni pa stopila še k njemu – čeprav jo je gnala privlačnost –
 dokler si ni opomogla, ošinila svoje tančice,
 dokler ni, zbranih potez, zablestela v prelestni lepoti.
 Brž je takole začela: ‚Nadvse si zaslužiš, mladenič, 320
 da te časte kot boga: če si bog, bi lahko bil Kupído;
 če pa si smrtnik, lahko sta res blažena tvoja rodnika;
 srečo ima še tvoj brat, tudi sestra je srečnica prava,
 če jo imaš, pa dovilja, ki pil si ji nékdaj pri prsih;
 daleč med vsemi in daleč srečnejša od vseh pa je ona, 325
 tvoja izbranka, če kakšno imaš, da popelješ jo k svatbi.
 Že si izbral jo? Potem mi nakloni vsaj skriven užitek.

4 Kitor (gr. *Kytoros*), nekdanja naselbina na severni obali Male Azije; sosednji hribi so bili porasli z zeleniko, vrsto oljkovke s trdim lesom, ki so ga uporabljali za različne izdelke.

Nisi izbral še? Naj jaz bom nevesta in združim se s tabo.
 S tem je najada obmolknila; dečku zardela so lica,
 saj še ni vaju ljubezni; še lepši je lic razžarjenih: 330
 sadje tako se obarva, ko v soncu visi na drevesu,
 rdi slonovina tako ali luna zardi pod bledico,
 kadar zaman ji donijo v pomoč tolkala iz bron.
 Nimfi, ki neustavljivo poljube, vsaj sestrške, terja,
 roke steguje mu že krog vratu, ki je kot slonovinast, 335
 reče: 'Dovolj!' Naj odidem odtod in pobegnem pred tabo?
 Zbala se zdaj je Salmákida. 'Saj ti prepuščam ta prostor,
 tujec!' je rekla in že se navidez drugam umaknila,
 vendar je zrla nazaj in se v gozdu kleče pritajila
 sredi grmičja košatega k tlom; medtem pa sprehaja 340
 on se – misleč, da nihče ga ne gleda – prek trate samotne
 sem in spet tja in nato v razigrano vodovje pomoči
 najprej le konec stopal, zatem pa še pete do gležnjev;
 kar brez odlašanja, saj ga premami ta voda prijetna,
 lahno obleko odvrže, ki nežno telo mu prekriva. 345
 Fant je bil res zapeljiv in Salmákido sla je razvnela
 zdaj ob njegovi goloti; oči že plamtijo ji, nimfi,
 prav kakor Fojbu sijajnemu, kadar njegova podoba,
 obla povsem neskalsjena, žareče odseva v zrcalu;
 komaj še čaka na trnih in komaj odlaša z užitkom, 350
 vsa koprni, da ga stisne v objem, ko jo strast že preplavlja.
 On pa le vboči dlani in se tleskne živó po telesu,
 plane v valove in žene menjaje naprej se z rokama;
 skozi bistrino vodovja proseva kot kip slonovinast
 ali kot lilija bela, zastrta le s steklom prozornim. 355
 'Zmaga je moja in moj je!' vzklikne najada, odvrže
 vsa oblačila raz sebe, požene se v sredo vodovja;
 zgrabi ga, on jo odriva, ko krade poljube mu z ustnic,
 roke spodvije mu, prsi njegovih se s silo dotika,
 fanta oblega zdaj s te, zdaj z one strani brez prestanka. 360
 Končno, čeprav se bori in se hoče ji s trdom izviti,
 ona tesno ga ovije kot kača, ki orel vladarski
 zgrabi jo s tal in vzleti z njo: še v zraku mu glavo in tace
 čvrsto uklepa in rep krog razširjenih kril mu omota;
 večkrat tako se bršljan oplete prek debel mogočnih, 365
 ali hobotnica, kadar svoj plen v globočinah zasači,
 stéza tako od povsod vanj lovke, da z njimi ga vklene.
 Vztrajno se vnuk Atlantov bori in zelene užitke
 nimfi odreka; a ona, tesno že k njemu prižeta,
 s celim telesom na njem obvisi. 'Kar bojuj se,' je rekla, 370

'podlež, ne boš se izmuznil. Tako ukažite, bogovi:
 naj niti dan ga od mene ne loči ne mene od njega!
 Željo bogovi uslišijo, saj prepleteni telesi
 že se spojita in skupaj dobita enotno podobo.
 Kakor če kdo bi vsádil cepič pod skorjo drevesno, 375
 gledal, kako se zraščata veji, se hkrati krepita,
 prav tako zdaj, ko so udi sprijeli se v čvrstem objemu,
 nista več dva niti v dvojni podobi, ne fant in ne ženska;
 nič od obojega nista navidez, le v enem oboje.
 Hermafrodit je spoznal, da so bistre vodé, kamor skočil 380
 prej je kot mož, polmoškega zdaj naredile iz njega,
 udov povsem ošibelih; le roke razširi in reče
 (ne pa več z glasom možatim): 'Oba vaju, oče in mati,
 prosim, da sinu, ki nékdaj po sebi ime sta mu dala,
 z darom ustrezeta: kdor se v izvir bo potópil kot moški, 385
 naj oslabi v polmoškega, brž ko valov se dotakne!'
 Starša oba so ganile besede dvospolnega sina,
 s čarno okužbo⁵ zato zastrupila sta bistri studenec.«

ARETUZA IN ALFEJ (5.572–641)

Minerva obišče Muze na Helikonu in Kaliopa ji zapoje zmagovito pesem o Proserpinini ugrabitvi in blodnjah njene obupane matere Cerere, ki jo išče po vsem svetu. S pesmijo, ki predstavlja osrednji del petega speva in je slavospev zemeljski plodnosti in rodovitnosti, so Muze premagale izzivalke, pieridske nimfe, na pevskem tekmovanju.

Cerera s pomočjo nimfe Aretuze, nekdanje zveste lovske družice boginje Diane, spremenjene v ponikalnico, ki teče iz Elide skozi podzemlje in privre na dan na Ortigiji v Sirakuzah, le najde svojo hčer. Nato, že vedra in pomirjena, Aretuzo prosi, naj ji zaupa svojo zgodbo.

»Cerera v miru, ko hči je spet z njo, ljubeznivo povpraša:
 'Kaj te preganja, zakaj, Aretuza, si sveti studenec⁶?'
 Brž so potihnile vode in nimfa je tam iz tolmunca
 dvignila glavo, z rokó si zelene lase je ožela, 575

5 *incesto medicamine*: v nekaterih rokopisih *incerto*. Obstaja tudi domneva, da je bil izvorni zapis *incerto*, ki se nanaša na nedoločen spol, popravljen v *incesto*, pod vplivom poznejšega zgražanja nad seksualnim pervertitvom (Anderson, *Ovid's Metamorphoses*, ad loc.).

6 *Sacer fons*: vsi studenci si bili sveti, posvečeni nimfam, tu pa gre za poseben poudarek, saj ga izreče Muza Kaliopa skozi Cererina usta. Aretuzo omenja že Teokrit v *Idilah*, Vergilij pa jo celo prosi za navdih pri pesnjenju bukolične poezije (*Ecl.* 10, 1: *Extremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem*).

davno ljubezen Alfeja⁷ iz Élide v zgodbo prelila.
 'Ena od nimf, ki živijo v Ahaji, bila sem,' je rekla,
 'ni bolj zagnano nobena sotesk pretaknila od mene
 niti ni mrež nastavljala bolj zagnano nobena.
 Toda čeprav po lepoti si nisem želela sloveti, 580
 hrabrosti moji navkljub so mi pravili kar 'lepotica'.
 Videz mi ni bil v veselje, prevečkrat je vzbujal pohvalo;
 čarov telesnih, ki druga dekleta tako radostijo,
 sram me bilo je v preproščini, kot da ni prav, če ugajam.⁸
 Trudna iz stímfalskih⁹ host sem se vračala, tega se spomnim; 585
 vroče bilo je, napor pa je le še podvojil vročino.
 Našla sem vodo, ki ni se vrtinčila, ni žuborela,
 čisto prozorno do dna, da skoznjo lahko v globočini
 kamenček vsak bi preštel, navidez, kot komaj bi lezla.
 Vrbje srebrno in topol, ki voda ga tam je pojila, 590
 s senco naravno gostó sta zastirala strme bregove.
 Z rečnega roba sem najprej stopala si v vodi zmočila,
 noge nato do kolen; ker mi ni še dovolj, si razpašem
 lahno obleko in tam jo obesim na sklonjeno vrbo;
 gola v vodó potopim se. Medtem ko sem v njej čofotala, 595
 plavalala z gibi različnimi, stegnjene roke vihtela,
 slišala v hipu sem z dna pod tolmunom nekakšno mrmranje;
 v strahu skočila sem urno na rob najbližje brežine.
 'Kam pa hitiš, Aretuza?' je vprašal Alfej iz vodovja.
 'Kam pa hitiš?' me je znova povprašal z raskavim glasom. 600
 Kakršna pač sem bila, brez obleke (bila je čez reko),
 v beg sem planila: še toliko bolj mi sledi, se razvnama,
 in ker sem gola bila, sem se zdela še bolj mu na voljo.
 Tekla sem torej, divjak pa tiščal mi je tik za petami:
 kot pred kraguljem beže golobice drhtečih peruti, 605
 kot običajno napada kragulj golobice drhteče.
 Prav pod zidovjem Orhómena,¹⁰ Psófide,¹¹ vse do Kilene,¹²

7 Ime rečnega boga (*Alpheus*) in najdaljše reke na Peloponezu, ki teče prek Arkadije in Elide.

8 Aretuzina neobrušena lepota je popolno nasprotje Salmakidine negovane zunanosti. Naravna podeželska lepota in lovka nima ničesar skupnega z njo niti z damami Ovidijevega Rima, kakršne predstavlja Salmakida. Prim. W. S. Anderson, ur., *Ovid's Metamorphoses: Books 1-5* (Norman: University of Oklahoma Press, 1997), ad loc.

9 Ime kraja z jezerom in gozdovi v vzhodni Arkadiji (*Stymphalos*).

10 Mesto v osrednji Arkadiji.

11 Mesto na severozahodu Arkadije (*Psophis*).

12 Gora na severovzhodu Arkadije (*Kyllene*).

májnalskih¹³ drag, Erimánta¹⁴ ledenega, Élide širne¹⁵
 vztrajno sem tekla, Alfej pa me ni še uspel dohiteti.
 Vendar bila sva moči neenakih in nisem več mogla
 teči še dolgo naprej, saj vzdržljivejši bil je od mene. 610
 Vsemu navkljub pa sem tekla prek polj in gora gozdovitih,
 preko skalovja, prepadov, prek krajev brez vsake stezice.
 Sonce sijalo je v hrbet: uzrla sem zdaj pred nogami
 senco raztegnjeno, razen če ni le moj strah je ustvaril. 615
 Res sta plašila me zvok topotanja in hudo sopenje
 tik za menoj; še trakovi v laseh so mi v njem valovili.
 Tek me je čisto upehal. 'Pomagaj, Diana, loví me!
 Saj orožarka sem tvoja, in večkrat si dala mi nesti
 lok svoj in tul, kjer tičale so tvoje puščice!' zavpijem. 620
 S tem sem boginjo ganila; oblak neprediren je snela
 izmed ostalih in vrgla ga čezme. Alfej pa me išče,
 v mèglo ovito, in kroži zgubljeno krog votle koprene.
 Dvakrat obšel nevede je ta kraj, kjer me skriva boginja,
 dvakrat je vzkliknil 'ió, Aretuza, ió, Aretuza!' 625
 Kaj mi je, reví, rojilo po glavi takrat? Kar jagnjici,
 kadar kje v kotu zasliši volkove tulíti krog staje?
 Ali pa zajcu, ki v gošči tiči, naskrivaj opazuje
 gobce sovražne goničev in sploh se ne upa zganiti?
 Vendar Alfej ne odide; stopinj, ki naprej bi vodile, 630
 namreč ne vidi, zatorej še bdi nad oblakom in krajem.
 Znoj me mrazi, ko v potokih obliva mi ude v tej pasti,
 z vsega telesa curljajo mi sinje obarvane kaplje.
 Kamor premaknem nogó, se v kotanji že voda razlije,
 rosa cedi se mi z las, in hitreje, kot zdaj ti to pravim, 635
 vsa spremenim se v studenec. Seveda pa ljubljene vode
 bog prepozna, odloži privzeto človeško podobo,
 v lastno vodovje se spet preobrazi, da zlil bi se z mojim.
 Zemljo predrla tedaj je Diana; poniknila brž sem
 v mračne votline, po njih pa pritekla v Ortigijo ljubo – 640
 vzdevek boginjin¹⁶ ima – kjer prvič na dan sem privrela.«

13 Najvišja gora v Arkadiji (*Mainalos*).

14 Gora na severovzhodu Arkadije (*Erymanthos*).

15 Po izračunu naj bi Aretuza pretekla skoraj 250 km z okrog 24 km višinske razlike (Anderson, *Ovid's Metamorphoses*, ad loc.).

16 Dianin vzdevek, saj naj bi se po nekaterih virih rodila na Ortigiji (*Ortygia*), otočku v Sirakuzah, Apolon pa na Delosu.

ARAHNA (6.1-145)

V uvodni metamorfozi 6. speva Ovidij upesni dvoboj (*certamen*) v tkanju med božansko Minervo in zemljanko Arahno, ki boginji ne prizna prevlade v tej umetni obrti,¹⁷ zato je že vnaprej obsojena na pogubo.¹⁸

Minerva se vrne s Helikona, kjer so ji Muze opisale svojo zmago in maščevanje nad manjvrednimi tekmicami (5. spev), kar jo napelje k temu, da se pomeri z Arahno. Vsaka od njiju stke vrhunsko umetnino, le da Arahna v svojem tkanju odkrito in predrzno razkrije očem pregrehe bogov v njihovih varljivih podobah.

Res je Minerva zavzeto prisluhnila vsaki besedi,
 pesem Aónk¹⁹ pohvalila in njihovo jezo pravično.
 Hkrati si misli: »Dovolj ni le hvalo sejati, še same
 dajmo jo žeti! Bogov naj nihče ne prezira brez kazni!«
 V duhu premleva, kako bi ravnala z Meónko²⁰ Arahno, 5
 saj ji baje ni priznala časti v umetnosti tkanja.
 Ni se rodila ne v kraju slovitem ne v znani rodbini –
 slavna bila je kot tkalka; njen oče je bil Kolofonec,²¹
 Ídmon, ki barval je volno vpojljivo s fokajskim²² škrlatom.
 Mati bila je že mrtva, a tudi po rodu preprosta 10
 kakor njen mož; kljub temu Arahna, čeprav je živela
 v hišici skromni v zakotnih Hipájpah²³, je v lidijskih mestih
 skušala s svojo veščino vsevprek si ustvariti slóves.
 Tmóloške²⁴ nimfe so, le da bi videle krasne izdelke,
 večkrat vinograde svojih gora zapustile, in druge, 15
 nimfe paktólske,²⁵ zato so zapuščale svoja vodovja.
 Niso uživale zgolj ob pogledu na stkane blagove,
 ampak že vmes, med ustvarjanjem: res očarljiva umetnost!
 Naj je Arahna le zvijala v klobčiče volno, še grobo,
 ali pa s prsti gladila predivo, mehkó ga v oblačke 20

17 Plinij Starejši, 7.56.196: »Tkalstvo so iznašli Egipčani, barvanje volne Lidijci v Sardah, vretena za predenje volne Arahnin sin Kloster, nit in mreže Arahna ...« (prev. M. Hriberšek).

18 Minervino sovraštvo do Arahne na kratko omenja le Vergilij v *Georgikah* (4.246–247), drugi morebitni viri tega mitološkega motiva, ki ga razvije le Ovidij, niso ohranjeni ali pa niso obstajali (Anderson, *Ovid's Metamorphoses*, ad loc.).

19 Aonke (*Aonides*): helikonske Muze; Aonija je arhaično ime za pokrajino Bojotijo, kjer leži gora Helikon, bivališče Muz.

20 Meonka: prebivalka »Meonije«, kar je arhaično in pesniško ime za poznejšo pokrajino Lidijo v Mali Aziji.

21 Kolofon: mesto v Lidiji.

22 Fokaja je staro jonsko mesto na zahodni obali Anatolije, znano po pridelavi škrlatne barve.

23 Staro lidijsko mesto ob južnem vznožju Tmolosa.

24 Tmolos: gorovje pri Sardah v Lidiji, na obronkih posajeno z vinsko trto.

25 Paktol (*Paktolos*): lidijska reka, ki izvira izpod tmološkega gorovja.

sproti rahljala, nato pa ga z dolgim potegom ravnala,
 naj je z izurjenim palcem lahkotno vrtela vreteno
 ali pa z iglo je vezla: nesporno učenka Minerve!
 Vendar to sama zanika, še žali jo vzornica takšna:
 »Naj se pomeri z menoj: če zgubim, pa z ugovori neham!« 25
 Pálada starko zdaj hlini; lase si pobeli na sencih,
 zdi se opešanih udov, oprta na palico hodi.²⁶
 Tole je rekla Arahni: »Ni treba vsega, kar predlaga
 zrelejša starost, zavreči; izkušnja poraja se z leti.
 Kar ti svetujem, nikar ne prezri! Poteguj se za sloves 30
 mojstrice v tkanju volnenih blagov med smrtniki rajši!
 Vdaj se boginji in prôsi, predrznica, z glasom ponižnim,
 naj oprosti ti žalitev: če prosiš, bo milostna s tabo.«
 Mrko motri jo Arahna in niti spusti sredi tkanja,
 komaj še roko kroti in z obrazom, ki spačen je v jezi, 35
 Páladi, v starko zakrinkani, tole zabrusi v odgovor:
 »Trapa prismuknjena, pozna staróst ti je um omračila,
 tudi predolgo življenje človeku naškodi! Te blodnje
 snaha naj tvoja posluša, pokliči še hčer – če imaš ju!
 Zase dovolj sem razsodna. Ne misli, da kaj si dosegla 40
 z žuganjem svojim! Še vedno o tem sem enakega mnenja.
 Sama lahko bi prišla! Le zakaj se izmika tej tekmi?«
 »Tu je!« boginja je vzkliknila, starčevsko krinko odvrгла,
 vsem se razkrila kot Palada; nimfe in ženske migdónske²⁷
 brž počastijo božanstvo. Strah le mladenke ni zgrabil, 45
 vendar zardela je, prav nehote ji za hip je rdečica
 lica zalila pa spet izpuhtela: tako kot nebesje
 v barvi škrlatni vzzari, čim jutranja zora napoči,
 kmalu zatem pa zbledi, ko ga sonce ob vzhodu obsije.
 Vztraja Arahna pri svojem, naprej v slavohlepju brezumnem 50
 v lastno pogubo drvi; saj Minerva je več ne ustavlja,
 niti svari je ne več, s tekmovanjem pa sploh ne odlaša.
 Urno obe namestita se, vsaka na koncu nasprotnem,
 tanko osnovo²⁸ razpneti na statve, natančno enake:
 statve so zvezane s prečko, greben pa osnovo razpira. 55
 Votek²⁹ je vmes napeljan, sredi šiljastih tkalskih čolničkov;
 prsti ga brž izmotavajo, vpletajo spretno v osnovo,

26 Prim. 3.275–277.

27 Migdonija je del starodavne Trakije. Ženske so očitno prihajale od daleč, da bi občudovale Arahnino mojstrstvo.

28 Osnova: vodoravne niti, navite na osnovnem valju statev.

29 Votek: prečna nit. Skozi razprte niti osnove čolnič potegne votek. Osnovne niti se zaprejo in posebna naprava, imenovana greben, potisne novi votek tesno k prejšnjemu. Tkalka je vlekla votek s čolničkom, ki je imel žleb za cevko, na kateri je bila navita preja.

kjer ga nazobčan glavnik potlači vrh niti v tkanini.
 Vsaka od njiju hiti; v oblekah s prevezo pod prsmi
 večje premikata roke in trud prikrivata z vnemo.³⁰ 60
 Prejo, ki tirski škrlat jo obarval je v bronastem kotlu,
 tam zdaj prepletata z nežnimi toni zastrtih odtenkov:
 kakor na nebu prostranem velikokrat v vzbočenem loku
 mavrica vznikne, ko v dež so proniknili sončevi žarki.
 Tudi če v blagu je vtkanih na tisoče barv raznovrstnih, 65
 ena preliva se v drugo, prehodov oko ne zaznava:
 barva, do spoja enaka, je vendar ob robu drugačna.
 Tam tudi voljno zlato vdelujeta v niti med tkanje,
 stara povest pa dobiva podobo, ki tke se na statvah.
 Palada Marsovo skalo³¹ nad kékropskim dvorcem izveze, 70
 hkrati pa spor starodavni, po kom naj se kraj imenuje.³²
 Dvakrat po šest nebeščanov³³ sedi v dostojanstveni drži,
 z Jupitrom v sredi, na svojih prestolih; in vsako božanstvo
 kaže svoj lastni obraz. Kraljevski je Jupitrov videz;
 bog vseh morjá je prikazan, ko z dolgim trizobom prebada 75
 raskave skale, in sredi pečine razklane je pravkar
 vreclec izbruhnil v dokaz, da Neptun prilasti naj si mesto.
 Sebe pa s ščitom predstavi in s kopjem močno priostrenim,
 dá si čelado na glavo in prsi zaščiti z egido.
 Pravkar predrla je zemljo z ostjo, prikazuje tkanina: 80
 oljčno drevo bledolistno s plodovi od tam se razrašča.
 Kar obstrmijo bogovi in Zmaga³⁴ okrona izdelek.
 Da pa bi tekmica njena za čast že s primeri dojela,
 kakšna nagrada jo čaka za njene predrzne norosti,
 v štiri vogale doda tudi štiri prizore spopadov: 85
 vsaka od drobnih figur se ločuje od druge po barvi.
 V enem vogalu natkani so traški Rodopi³⁵ in Hajmos,³⁶
 zdaj le ledeni gorovji, nekoč pa človeški telesi:
 sebi nekoč sta imeni najvišjih bogov podelila.

30 Prim. 4.295.

31 Marsova skala: Areopag v bližini atenske akropole. Tam naj bi bogovi sodili Marsu za uboj Neptunovega sina Halirtija.

32 Med Neptunom in Minervo je prišlo do spora, po kom naj se imenuje mesto. Odločitev naj bi sprejel vladar Kekrops, vendar jo je prepustil ljudstvu. Pomerila naj bi se, kdo bo mesto obdaril s koristnejšim darilom. Neptun je s trizobom udaril po skali, iz katere je privrela morska voda, Minerva pa je ljudem darovala oljko kot simbol luči (oljenke) in bogastva (trgovanje z oljem).

33 Razporeditev in število oseb na *Zadnji večerji* Leonarda da Vinci sta enaka.

34 Boginja Victoria (gr. *Nike*), personifikacija zmage.

35 Rodopa, žena vladarja Hajma, spremenjena v Rodope.

36 Hájmos, traški vladar, ki je sebi in ženi prevzetno nadel imeni Jupitra in Junone, za kazen spremenjen v današnje Balkansko gorovje (Stara planina).

Bridka usoda Pigmejke³⁷ in matere v drugem je vtkana: 90
 njo je Junona porazila v tekmi, nato ukazala,
 naj spremeni se v žerjava in v vojno spusti se z rojaki.
 Zraven je vtkala Antigono;³⁸ ta se predrzno je nékdaj
 merila z ženo mogočnega Jupitra. Juno kraljevska
 tekmici dala je ptičjo podobo; preprečiti mogla 95
 nista ne Troja ne oče Laómedont, da pobelilo
 ne bi je perje – kot štoklja si ploska, ko s kljunom klopoče.
 V zadnji vogal pa izveze Kiníra,³⁹ ki hčerka je oropan;
 on se oklepa stopnic, ki jih tvorijo njihovi udje,
 videti ves je v solzáh, ko leži na vznožju kamnitem. 100
 Vejice oljčne, simboli miru, obroblyajo tkanje:
 s svojim drevesom Minerva tako dokonča umetnino.
 Zdaj pa Arahna natke izigrano Evropo:⁴⁰ zavedel
 bik jo je lažni. Kot prava sta morje in bik, bi si mislil.
 Zrla Evropa je v kopno oddaljeno, svoje družice 105
 glásno klicala, boječ se dotika valov pljuskajočih,
 plašno nogé je umikala izven dosega vodovja.
 Tudi Asterijo⁴¹ stkala je v primežu orla med bojem,
 stkala je Ledo, na hrbtu ležé pod labodjimi krili.
 K temu dodala je Jupitra: v satirski krinki oplódlil 110
 z dvojčkoma bog je Antiópo, lepo Niktêjevo hčerko;⁴²
 bil je Amfitrion: tak je osvójl še tebe, Alkména;⁴³
 v zlati opravi⁴⁴ preslépil je Dánao, z ognjem Ajgino;⁴⁵
 Cerere hčerko⁴⁶ kot lisast kačon, kot pastir Mnemozino.⁴⁷

37 Gerana (ali Ojnoa), kraljica Pigmejcev, ljudstva ob izviri Nila, ki se je primerjala z Junono in si lastila njeno čaščenje.

38 Trojanka Antigona, Laomedontova hči, ki se je hvalila, da ima tako lepe lase kot Junona.

39 Kinir (*Kinyras*), asirski vladar, ki je lepoto svojih hčera primerjal z Junonino. Boginja jih je spremenila v stopnice svojega templja, njega pa v kamen.

40 Arahna upodobi cel niz večinoma znanih posilstev in nasilnih dejanj, ki so jih bogovi zagrešili nad boginjami in zemljankami. Nekatere izmed naštetih (Tiro, Antiopo, Alkmemo, Ledo in Ifimedėjo) omenja tudi Homer, ko sence žena in hčera uglednih vladarjev obiščejo Odiseja, potem ko pristane pri Kimerijcih in žrtvuje dušam umrlih (*Odiseja* 11.225 isl.).

41 Latonina sestra, ki se je med begom pred Jupitrom spremenila v prepelico in se pri Sirakuzah pognala v Egejsko morje. Po Apolodoru, *Bibl.* 1.4.1, naj bi tam nastal otoček Ortigija, »prepeličji otok«.

42 Po Homerju Azopova hči, po Ovidiju hčerka tebankskega vladarja Nikteja. Po Jupitrovem posilstvu je rodila dvojčka Amfiona in Zeta ter ju izpostavila na gori Kitajron.

43 Potem ko je Jupiter Alkmemo, Perzejevo vnukinjo in lastno pravnukinjo, zapeljal v podobi njenega moža Amfitriona, je rodila Herkula.

44 Oplodil jo je v podobi zlatega dežja.

45 Hči rečnega boga Azopa; v prevladujočih inačicah jo Jupiter ugrabi v podobi orla (Pindar, *Istmijske ode* 8, *Nemejske ode* 8; Hyginus, *Fabulae* 52), le Ovidij omenja ogenj.

46 Prozerpino tu Ovidij imenuje *Deois*, hčerka boginje Deo (mistično ime za Demetro oz. Cerero).

47 Hči Titanov Urana in Gaje, ki je z Jupitrom, zakrinkanim v pastirja, prebila devet noči zaporedoma in mu rodila devet Muz.

Tebe je tudi natkala, Neptun, kot srditega bika: 115
 tak si osvajal Ajólovo hčer;⁴⁸ spremenjen v Enipeja⁴⁹
 dvojčka⁵⁰ zaplodil, kot oven Bisaltovo⁵¹ hčer si zapeljal;
 strast občutila je s tabo kot žrebcom celo plavolasa
 mati premila vseh žetev;⁵² s krilatcem nato kačjelasa
 mati krilatega konja;⁵³ postal si delfin za Melánto:⁵⁴ 120
 vse od naštetih, še kraje, natkala je v zvesti podobi.
 Tam je še Fojb, ki prikazan je v kmečki opravi⁵⁵ in zraven
 v perje kragulja odet, drugje pa še v levovo kožo;⁵⁶
 spet kot pastir je zapeljal ob tem Makarejevo Iso.⁵⁷
 Liber Erígono⁵⁸ tam je z grozdem varljivim osvojil, 125
 Hírona z dvojnim telesom spočel je Saturn kot žrebec.⁵⁹
 Svojo tkanino nazadnje obrobi še z drobnim obšivom,
 kjer se bršljan,⁶⁰ ki se vije na viticah, s cvetjem prepleta.
 Te umetnine ni niti Minerva očrtni mogla

48 Tj. Kanako.

49 Tesalska reka in ime rečnega boga; Neptun naj bi v Enipejevi podobi zapeljal Ifimedejo, ženo rečnega boga Aloeja (*Odiseja* 12.235 ss.), ali morda, po drugi inačici, Tiro, ženo Ajolovega sina Kreteja, zaljubljeno v Enipeja; Neptun naj bi privzel podobo njenega nesojenega ljubimca, ki jo je zavračal (*Odiseja* 11.235 ss.; Apollod. *Bibl* 1.9.8). Ker pa se Ifidemeji, materi Aloadov, pripisuje celo ljubezen do Neptuna, saj naj bi posedala na obali in si naročje zalivala z morsko vodo (Apollod. *Bibl* 1.7.4), gre morda med posilstvi, ki jih našteva Arahna, za mitološko nedoslednost (Anderson, *Ovid's Metamorphoses*, ad loc.).

50 Vsaka od njiju je po združitvi z Neptunom rodila dvojčka: Ifimedea velikana Otoa in Efialta, ki so ju po očimu imenovali Aloada (*Aloades*), Tiro pa Peliasa in Neleja, ki ju je po rojstvu izpostavila in sta ju dojili kobila ter psica (prim. mit o Romulu in Remu).

51 *Bisaltis*, sin Sonca in Zemlje; njegovo hčer Teofano je Neptun spremenil v ovco, da bi jo skril pred oboževalci, in se z njo združil v podobi ovna. Rodila mu je krilatega ovna z zlatim runom.

52 Cerera.

53 Meduza, edina umrljiva izmed treh sester Gorgon; Neptun jo je posilil v Minervinem templju, za kazen pa jo je boginja spremenila v kačjelaso pošast (*Met.* 4.793–802). Iz Meduzine krvi sta se, potem ko ji je Perzej odsekal glavo, rodila krilati konj Pegaz in njegov brat Hrizaor, velikan z zlatim mečem (4.784–785).

54 Melanto, Devkalionova hči, ki je Neptunu-delfinu rodila sina Delfa.

55 Ovidij Fojba Apolona imenuje *agrestis*, podeželan: ker je Apolon iz maščevanja pobil Kiklope, je moral po Jupitrovem ukazu za kazen eno leto varovati črede tesalskega kralja Admeta.

56 Ovidij aludira na kraguljevo in levjo krinko, vendar motiva nista prepoznavna (Anderson, *Ovid's Metamorphoses*, ad loc.), čeprav je znano, da sodita med Apolonove attribute in simbole poleg volkov, delfinov, kač, labodov, črčkov in drugih živali tudi kragulj in mitični krilati lev.

57 Isa ali Evboja, hči Ajolovega sina Makareja, ki je zlorabil lastno sestro Kanako, je podlegla Apolonu, zakrinkanemu v pastirja.

58 Liber (Bakhov vzdevek) naj bi zapeljal Erigono, hčer Atenca Ikarija, v podobi grozda. Ikarij je Bakha prijazno sprejel, ta pa je opijanil njegove pastirje, ki so gospodarja ubili, misleč, da jih je zastupil. Ko je Erigona našla očetovo truplo, se je obesila, Bakh pa je v jezi vse neporočene Atenke obsedel z brezumjem, da so sledile njenemu zgledu. Prebivalci Aten so se odkupili z verskimi obredi v čast Ikariju in Erigoni, ki ju je Bakh nato spremenil v ozvezdji Volarja in Device (Hyginus, *Fabulae* 130).

59 Hiron, najmodrejši in najpravičnejši izmed Kentavrov, kot ga poimenuje Homer v Iliadi, je bil sin Titana Kronosa (Saturna), ki je v podobi žrebca osvojil oceansko nimfo Filido.

60 Še zadnji Arahnin izziv: svojo umetnino obrobi z bršljanom, ki simbolizira zmagoslavje, moč in večno življenje.

niti Zavist: plavolasko možato⁶¹ uspeh je razjaril, 130
 strgala v cape je pisano tkanje z zločini nebesja.
 Še je držala čolnič iz lesa zelenike s Kitóra,⁶²
 trikrat je z njim ali štirikrat⁶³ čelo preklala Arahni.
 Reva te muke prenesla ni več in je grlo pogumno
 v zanko vtaknila; v sočutju Minerva obešenko reši, 135
 s temi besedami: »Živi sicèr, toda vísi, hudoba!
 Ista obsodba velja naj, da ne bi se z upi slepila,
 tudi za rod tvoj prihodnji in pozno potomstvo na veke!«
 Tik pred odhodom Arahno nato oškropila je s sokom
 čarne zeli: in ko Hékatín strup⁶⁴ se ji las je dotaknil, 140
 v hipu so vsi ji izpadli, obenem še nos ter ušesa.
 Glavo neznatno dobi in telo se popolnoma skrči;
 mršavi prsti, prirasli na boke, zamenjajo noge,
 trebuh zavzema ostalo: a ona iz njega še zmeraj
 prede si nit in mreže si tke kakor nékdaj, pajkulja. 145

61 Minervo.

62 Gl. op. 4.

63 *Ter quater*: večkrat, nekajkrat; neobičajni udarni daktil na začetku heksametra (Anderson, *Ovid's Metamorphoses*, ad loc.).

64 Hekata je mogočna starodavna boginja, ki so jo povezovali tudi z nekromantijo, magijo in čaroviškimi veščinami; pri tem je uporabljala zvarke iz strupenih rastlin, kot so preobjeda, volčja češnja, jesenček in nadlišček (mandragora), posvečena pa ji je bila strupena tisa.